

SOHALARARO TERMINLAR VA ULARNING TASNIFI

¹Ayaqulov Nurbek Abdug'appon o'g'li
Guliston davlat pedagogika instituti

Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori, filologiya
fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

²Aliyeva Ayshe Edemovna

Tillarni o'qitish kafedrasida katta o'qituvchisi

INTERFIELD TERMS AND THEIR CLASSIFICATION

¹Ayakulov Nurbek Abdugappar ogli

vice-rector for scientific affairs and innovations of Gulistan
state pedagogical institute, doctor of philosophy (PhD), docent

²Aliyeva Ayshe Edemovna

Senior teacher of the language teaching department

МЕЖПРОМЫШЛЕННЫЕ ТЕРМИНЫ И ИХ КЛАССИФИКАЦИЯ

¹Аякулов Нурбек Абдугаппар угли

проректор по научной работе и инновациям

Гулистанского государственного педагогического
института, доктор философских наук по филологии
(PhD), доцент

²Алиева Айше Эдемовна

Старший преподаватель кафедры преподавания языков

Annotatsiya: Ushbu maqolada sohalararo qo'llaniladigan terminlar va ularning tasnifi yuzasidan jahon tilshunoslarining fikrlari, lisoniy qarashlari va ilgari surgan g'oyalari bayon etilgan. Shuningdek, mavzu yuzasidan olib borilgan tadqiqot natijalariga oid xulosalarning ilmiy-nazariy xulosalari misollar asosida tahlilga tortilgan.

Kalit so'zlar: investitsiyalar, investitsiyalar tushunchasi, investitsiyalar termini, ta'riflar, termin, tushuncha, huquqiy terminlar, huquqiy tushunchalar.

Abstract: This article describes the opinions, linguistic views and ideas put forward by world linguists regarding the terms used in different fields and their classification. Also, the scientific-theoretical conclusions of the results of the research conducted on the subject were analyzed based on examples.

Keywords: investment, investment concept, investment term, definitions, term, concept, legal terms, legal concepts.

Аннотация: В данной статье изложены мнения, лингвистические взгляды и идеи, выдвинутые лингвистами мира относительно терминов, используемых в разных областях, и их классификации. Также на примерах проанализированы научно-теоретические выводы результатов исследований, проведенных по теме.

Ключевые слова: инвестиции, понятие инвестиций, термин инвестиции, дефиниции, термин, понятие, юридические термины, юридические понятия.

1

¹[https://orcid.org/
0000-0002-5988-1207](https://orcid.org/0000-0002-5988-1207)

¹nurbek.ayaqulov.1992@gmail.com

¹+998915022325

2

²[https://orcid.org/
0009-0007-9585-6360](https://orcid.org/0009-0007-9585-6360)

²ayshe030@gmail.com
²+998915020793

KIRISH. Bugungi kunda barcha mamlakatlardagi kabi yurtimizda ham sarmoya jalb qilish masalasi dolzarb masalalardan biriga aylangan. Ko'plab yuridik va iqtisodiy adabiyotlarda iqtisodiyotga sarmoyadorlarni jalb qilishning ko'plab usullari taklif qilinib, buning uchun hal qilinishi kerak bo'lgan muammolar bayon qilingan. Ushbu vazifalardan biri potensial investorga ma'lum kafolatlar berish bo'lib, ushbu masala investitsiya qonunchiligining shaffofligi bilan hal etiladi. Shu nuqtai nazardan, investitsiya termini va konsepsiyasi masalasini o'rganish juda dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Hozirgi vaqtda yuridik fakultet talabalari, hatto yosh olimlar ham termin, tushuncha, ta'rif, toifa o'rtasidagi farqni har doim ham tushuna olmasligi masalaning dolzarbligida muhim rol o'ynaydi. Huquqiy terminologiya masalalari, shuningdek, ilmiy doiralarda, ham huquq, ham tilshunoslik fanlarida termin va tushuncha o'rtasidagi munosabatlar dolzarbligicha qolmoqda. Ta'kidlash joizki, termin va tushuncha o'rtasidagi munosabat bilan bog'liq masalalar har doim tilshunoslikning eng munozarali sohalaridan biri bo'lib kelgan. Shu bilan birga, bu muammolar ilmiy kashfiyotlar va texnika yutuqlari jadal sur'atlar bilan o'sib borayotgan davrda ayniqsa keskin va dolzarb bo'lib qolmoqda. Ayni paytda biz innovatsion rivojlanishning aynan shunday tez o'zgaruvchan va jadal rivojlanayotgan davrida yashayapmiz.

NATIJALAR (РЕЗУЛЬТАТЫ / RESULTS)

Terminologiya, fan sifatida, o'tgan asrning 30-yillari o'rtalarida paydo bo'lib, boshidanoq uning asosiy mavzusi – terminlardan iborat bo'lgan. Bunga K.Y.Averbuhning terminlarning tabiati va funksional xususiyatiga ko'ra yildan yilga ortib borayotganligini ta'kidlab o'tganligi yaqqol misol bo'la oladi [1]. Til orqali o'z fikrlarimiz va tajribalarimizni boshqa odamlar bilan baham ko'rish qobiliyati odamlarning ajralmas xususiyatidir, buning natijasida biz tariximiz davomida maxsus ma'lumot va bilimlar dunyosini yaratamiz. Ilmiy, kasbiy yoki boshqa biron bir maxsus faoliyatni amalga oshirishda o'zaro ta'sir o'tkazish uchun qulay bo'lgan, odamlar tomonidan yaratilgan terminlar maxsus bilimlarni ifodalash va qayd etishning asosiy vositasidir. Terminning boshqa so'zlardan farqli jihati shundaki, u o'ziga xos ilmiy va kasbiy faoliyat va o'zaro ta'sir jarayonida

ishlatiladigan maxsus tushunchalarni iloji boricha aniq ifoda etishga xizmat qiladi.

Yuqorida ta'kidlab o'tilganidek, termin va konsepsiyaning o'zaro bog'liqligi tilshunoslikdagi eng dolzarb masalalardan biridir, chunki u konseptual va lingvistik prinsiplarni birlashtirgan juda murakkab obyektidir.

E.V.Malyukova huquqiy terminologiyani tizimli va antropotsentrik jihatlarida ko'rib chiqib, huquqiy atamaning *aniqlik, kontekstdan mustaqillik, mavjudlik, barqarorlik, aniqlik, stilistik betaraflik, ko'plik, umume'tirof etilgan, sinonimlarning yo'qligi, izchillik* kabi xususiyatlarini ajratib ko'rsatadi [3].

V.Y.Turanin huquqiy atamalarni shakllantirish usullarini o'rganib, ularni shakllantirishning *terminologizatsiya, maxsus yaratilish, transterminologizatsiya* usullarini aniqlaydi [5].

Investitsion munosabatlar sohasining rivojlanishiga qaramay, mamlakatimizdagi asosiy me'yoriy hujjatlar nafaqat investitsiya tushunchasining turli xil ta'riflarini, balki turli xil tushunchalarni ham o'z ichiga oladi, chunki bitta qonunda investitsiyalar investitsiya predmetini (kapitalini), ikkinchisida esa jarayonni anglatadi[6].

Investitsiyalar tushunchasiga yagona ilmiy yondashuv hozirgi kungacha shakllanmagan. A.V. Belitskaya esa investitsiyalar deganda, boshqa foydali ta'sirga ega bo'lgan fuqarolik-huquqiy obyekt-larning investitsiyalari tushunilishini ta'kidlaydi [2]. **MUHOKAMA(ОБСУЖДЕНИЕ/DISCUSSION)** Konseptual va kategorik huquq apparati yuridik fan va amaliyotning eng muhim vositalaridan biridir.

Bugungi kunda yuridik terminologiya huquq-shunoslikning nisbatan kam o'rganilgan sohasini ifodalaydi. Shunga qaramasdan, huquqiy atamalar jamiyat hayotiga va ushbu jamiyat tomonidan huquqiy normalarni idrok etishga yaqindan ta'sir ko'rsatadi.

Ammo huquqiy atamalar masalalarini ko'rib chiqadigan barcha ilmiy ishlar munozarali masalalarga oydinlik kiritmaydi. Ba'zi maqolalar nafaqat munozarali tushunchalarni tushuntiribgina qolmay, balki aksincha, ko'rib chiqilayotgan masalani juda yaxshi bilmaydigan o'quvchilarni chalg'itishi mumkin.

Yuridik atamani reprezentativ birligi sifatida ko'rib chiqishda K.G. Saltikov huquqiy terminning to'rtta funksiyasini aniqlaydi[4]:

- minimal ma'lumot birligini ifodalaydi;
- tasavvur qilinadigan harakatning yagona qismini ifodalaydi;
- tilning so'z boyligini kengaytiradi;
- bilish bosqichlarini aks ettiradi.

A.Smit o'zining "xalqlar boyligining tabiati va sabablarini o'rganish" asarida investitsiya tushunchasini sezilarli darajada kengaytirdi, investitsiyaga kiritilgan kapitalni asosiy va aylanma kapitalga ajratdi, shuni alohida ta'kidlab o'tish joizki, Smit ham investitsiya atamasi bilan yaqindan tanish emas edi.

Har qaysi davlat iqtisodiyotining real sektoriga investitsiyalarni jalb etish bugungi kunda dolzarb vazifa hisoblanadi. Mamlakatimizda bu muammoni hal qilish uchun boshqa faol sohalar qatorida shaffof investitsiya qonunchiligini ham rivojlantirish kerak. Bu esa o'z navbatida investitsiya tushunchasini aniq belgilab beradi. Maqolada tilning maxsus birligi sifatida terminning tabiati va o'ziga xos xususiyatlari ko'rib chiqiladi. Shu bilan birga, termin va tushuncha o'rtasidagi munosabatga alohida to'xtalib o'tiladi. Xususan, uchta sohada: tilshunoslikda, huquqshunoslikda va bevosita sarmoya bilan bog'liq sohalarda bo'lib, ushbu maqsadga erishish uchun tilshunoslarning muammoga ilmiy yondashuvlari tahlil qilinadi. Zamonaviy tadqiqotlarda esa bu maxsus bilim yoki faoliyat sohasi tushunchasini bildiruvchi termin, so'z yoki ibora sifatida tushuniladi. E'tiborimizni huquqiy termin va huquqiy tushuncha o'rtasidagi munosabatlar haqida turli fikrlarning mavjudligiga qaratamiz, ayrim mavjud xususiyatlarga qaramay, termin va tushunchalar haqidagi umumiy bilim tilshunoslardan tomonidan shakllantirilgan huquqiy tushuncha va terminlarga to'liq mos keladi. Investitsiya tushunchasini tahlil qilish natijasida, investitsiya termini amaldagi qonunlarda va ilmiy sohalarda qo'llash, hozirgacha normativ hujjatlarda ham, ilmiy hamjamiyatning investitsiya konsepsiyasida ham yagona yondashuvni ishlab chiqmaganligini ko'rishimiz mumkin. Xulosa qilib aytganda, investitsiyalarni tushunish yo'nalishlaridan biri sifatida investitsiya terminni paydo bo'lgan va shakllangan, va buni ingliz sanoat inqilobi davrida batafsil ko'rib chiqish taklif etiladi.

Investitsiya tushunchasi Angliyada sanoat inqilobi davrida, yangi paydo bo'lgan tadbirkorlar

qatlami iqtisodiy hayotga faol kirgan paytda rivojlandi. Ehtimol, investitsiya tushunchasi haqidagi savolga javob olish uchun ular paydo bo'lgan paytga batafsilroq murojaat qilish kerak bo'ladi.

XULOSA(ЗАКЛЮЧЕНИЕ/CONCLUSION)

Yuqoridagilarga asoslanib, biz quyidagi xulosalarni aytishimiz mumkin: Tilshunoslikda termin ko'pincha so'z yoki so'z sifatida tushuniladigan har qanday tushunchani belgilash uchun mo'ljallangan kombinatsion bilim sohasidir.

Ushbu sohada izlanish olib borgan tilshunoslardan tomonidan kichik o'ziga xos xususiyatlarga ega bo'lgan termin va tushunchalar haqidagi umumiy bilimlar to'liq huquqiy tushunchalar va terminlarni qamrab oladi.

Ayni vaqtda ko'pgina davlatlarning me'yoriy hujjatlarida ham, ilmiy hamjamiyatda ham investitsiyalarning yagona konsepsiyasini ishlab chiqilmagan. Investitsiya atamasini tushunish uchun yana bir yo'l sifatida ingliz sanoat inqilobi davrida investitsiyalarni ularning paydo bo'lishi va shakllanishi vaqtida batafsilroq tekshirish taklif etiladi.

ADABIYOTLAR(ЛИТЕРАТУРА/ REFERENCES):

1. Авербух К. Я. Терминологическая вариативность // Вопросы языкознания. 1986. № 6. С. 38-50.
2. Abdugappar A. N. Sport Terms Borrowed from Different Languages into Uzbek Language //International Journal of Linguistics, Literature and Translation (IJLLT).2020.T. 2. – №. 6. – С. 159-166.
3. Малюкова Е. В. Юридическая терминология в системоцентрическом и антропоцентрическом аспектах. Автореф. дис. ... кан. юр. наук. Кемерово, 2005. 24 с.
4. Салтыков К.Г. Юридический термин как репрезентативная единица // Государство и право. 2017. № 5. С. 98-100.
5. Аякулов Н. А. Семантические особенности спортивных терминов в мультиструктурных языках //Страны. Языки. Культура. – 2020. – С. 59-61.
6. Аякулов Н. А. У. Заимствованные спортивные термины и их употребление в публицистике //Вестник Челябинского государственного университета. – 2020. – №. 3 (437). – С. 12-20.